

УДК 336.02:338.43

JEL: Q13; H21

ПОДАТКОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

©2019 КАРПИШИН Ю. В., СУС Л. В.

УДК 336.02:338.43

JEL: Q13; H21

Карпишин Ю. В., Сус Л. В. Податкові механізми регулювання діяльності агрохолдингів в Україні

Метою статті є дослідження тенденцій та виявлення особливостей функціонування агрохолдингів України, а також регулювання діяльності аграрного бізнесу шляхом активізації фінансово-економічного інструментарію державного впливу. Проаналізовано спеціальні режими оподаткування сільськогосподарських виробників та виявлено тенденції щодо мінімізації податкового навантаження в агрохолдингах України. Проведене дослідження щодо бюджетного відшкодування ПДВ агрохолдингам. Установлено, що аграрний бізнес в цілому залишається істотним платником податків в Україні. Обґрунтовано необхідність реформування оподаткування аграрної сфери в частині того, що великі компанії необхідно перевести на загальну систему адміністрування податків, натомість фермерів і малі компанії залишити на діючій системі. Запропоновано модель оподаткування агрохолдингів, яка узгодить подальший розвиток великого аграрного бізнесу зі стратегією розвитку сільських територій на засадах зрівноваженості.

Ключові слова: агрохолдинг, державне регулювання, спеціальний режим оподаткування, ПДВ, соціальний податок.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-209-217>

Рис.: 5. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 16.

Карпишин Юрій Володимирович – аспірант, Житомирський національний агроекологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: karpushyn.ya@terrafood.com.ua

Сус Леся Валеріївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агроекологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: Lsus4462@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5862-3820>

УДК 336.02:338.43

JEL: Q13; H21

Карпишин Ю. В., Сус Л. В. Налоговые механизмы регулирования деятельности агрохолдингов в Украине

Целью статьи является исследование тенденций и выявление особенностей функционирования агрохолдингов Украины, а также регулирования деятельности аграрного бизнеса путем активизации финансово-экономического инструментария государственного воздействия. Проанализированы специальные режимы налогообложения сельскохозяйственных производителей и выявлены тенденции минимизации налоговой нагрузки в агрохолдингах Украины. Проведено исследование бюджетного возмещения НДС агрохолдингам. Установлено, что аграрный бизнес в целом остается существенным налогоплательщиком в Украине. Обоснована необходимость реформирования налогообложения аграрной сферы в части того, что крупные компании необходимо перевести на общую систему администрирования налогов, а фермеров и малые компании оставить на действующей системе. Предложена модель налогообложения агрохолдингов, которая согласует дальнейшее развитие крупного аграрного бизнеса со стратегией развития сельских территорий на основе уравновешенности.

Ключевые слова: агрохолдинг, государственное регулирование, специальный режим налогообложения, НДС, социальный налог.

Рис.: 5. **Табл.:** 3. **Библ.:** 16.

Карпишин Юрий Владимирович – аспирант, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: karpushyn.ya@terrafood.com.ua

Сус Леся Валерьевна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: Lsus4462@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5862-3820>

UDC 336.02:338.43

JEL: Q13; H21

Karpushyn Y. V., Sus L. V. The Tax Mechanisms for Regulating the Activities of Agroholdings in Ukraine

The article is aimed at researching tendencies and identifying peculiarities of functioning of agroholdings of Ukraine, regulation of activity of agrarian business by activation of both financial and economic instruments of influence by the State. The special regimes of taxation of agricultural producers are analyzed and tendencies of minimization of tax load in agroholdings of Ukraine are identified. The budget reimbursement of VAT to the agroholdings is researched. It is determined that the agrarian business as a whole remains a significant taxpayer in Ukraine. According to the substantiated necessity of reforming of taxation of agrarian sphere it is suggested that large companies should be transferred in the general system of administration of taxes, while farmers and small companies should stay in terms of the currently operating system. The model of taxation of agroholdings is proposed, which will harmonize further development of the large agrarian business with the strategy of development of rural territories on the basis of equilibrium.

Keywords: agroholding, the State regulation, special taxation regime, VAT, social tax.

Fig.: 5. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 16.

Karpushyn Yuriy V. – Postgraduate Student, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi Blvd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: karpushyn.ya@terrafood.com.ua

Sus Lesia V. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi Blvd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: Lsus4462@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5862-3820>

Збільшення агробізнесу – це світовий тренд, і само по собі є позитивним явищем. Але в українських реаліях це відбувається пришвидшеними темпами, а сприяють цьому простіші умови входження

на ринок і дешевші умови функціонування. По-перше, мораторій на сільськогосподарські землі призводить до того, що земля – дешевий ресурс, тому увійти в ринок шляхом оренди є найпростішим способом.

По-друге, пільгове оподаткування в аграрному секторі дозволяє аграрному бізнесу збільшуватися. За чинним законодавством підприємства, в структурі якого реалізація сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки становить не менше 75%, мають податкові пільги, чим і користуються агрохолдинги, мінімізуючи свої податкові платежі. Агрокомпанії на законних підставах не платять податок на прибуток, а платять мізерний податок за спрощеною системою оподаткування в сільському господарстві. Податок за спрощеною системою в четвертій групі в рази менший порівняно з тим, що б вони платили на загальній системі оподаткування.

По-третє, розвиток бізнесу агрохолдингами за останні роки обумовлено тим, що сільськогосподарські підприємства є основними споживачами дотацій і субсидій.

Проблемам функціонування агрохолдингів та використання ними спеціальних режимів оподаткування сільськогосподарських підприємств з метою мінімізації податкового навантаження присвячені наукові роботи та аналітичні огляди багатьох українських вчених, а саме: Борщ А. Г. [3], Данкевич В. Є., Дема. Д. І. [4], Жук В. М. [5] та ін.

Метою статті є виявлення особливостей регулювання діяльності агрохолдингів у контексті державної податкової політики.

Серед усіх фінансово-економічних методів державного регулювання діяльності агрохолдингів пропонуємо розглянути найбільш суперечливі та складні в плані їх механізму реалізації, а саме: механізм оподаткування та механізм державної підтримки. Особливості діяльності агрохолдингів довели необхідність докорінного реформування системи пільгового оподаткування та державної підтримки аграрного підприємництва в Україні. Проте фундаментальних положень реформи, які б розділяли більшість науковців-аграріїв, до сих пір не відпрацьовано.

Важливе значення в розвитку агрохолдингів має податкове законодавство України. Воно забезпечує аграрним підприємствам податкове навантаження приблизно у три рази нижче, ніж в інших галузях економіки [16, с. 28]. Найголовніше питання, яке турбувало аграріїв донедавна, був спецрежим ПДВ. Дискусії щодо відміни чи збереження та способів підтримки сільського господарства за рахунок спецрежиму та відшкодування ПДВ серед науковців, урядовців та практиків так і не знайшли рішення, яке б задовольнило одночасно і виробника, і державу.

До 2015 р. включно на спецрахунок аграріїв поверталось 100% податку. Із 2016 р. система, попри протести аграріїв, змінилася. З 1 січня 2016 р. до 1 січня 2017 р. обсяг зарахування коштів на спеціальні рахунки сільськогосподарських підприємств став диференційованим залежно від виду діяльності: за операціями при постачанні зернових і технічних

культур – 15%, продукції тваринництва – 80%, інших с/г товарів і послуг – 50%. З 1 січня 2017 р. спецрежим ПДВ для вітчизняних сільськогосподарських виробників взагалі скасовано. Саме спеціальні режими оподаткування надавали агрохолдингам конкурентні переваги за рахунок «ефекту масштабу», поширення схем податкової оптимізації у вертикальній інтеграції, зменшення трансакційних витрат та іншого [5, с. 135]. Залишати все як було – це непрацюючий варіант. Крім того, Міжнародний валютний фонд наполегливо рекомендував, щоб агровиробники перейшли на загальнообов'язковий режим сплати ПДВ, а питання повного скасування спецрежиму ПДВ було одним із ключових програм співпраці.

Таку вимогу мотивують тим, що пільги сектора щорічно досягають 30 млрд грн, половина яких пов'язана з ПДВ, слушно зауважуючи, що більшу вигоду від цих пільг отримують агрохолдинги, оскільки офіційно близько 3% підприємств обробляє майже половину сільгоспугідь у країні. За оцінкою, повернення сільськогосподарського сектора повністю в загальний режим ПДВ приведе до зростання податкових надходжень на 0,5–0,75% ВВП [10].

Нами проведено дослідження щодо бюджетного відшкодування ПДВ у 2015–2018 рр. Ці роки охоплюють період існування спецрежиму ПДВ і загальнообов'язкового режиму сплати ПДВ (рис. 1).

Як бачимо, обсяги бюджетного відшкодування ПДВ постійно зростають: якщо за 2014 р. компенсовано 53447,6 млн грн, то за результатами 2017 р. обсяг бюджетної компенсації зріс більше, ніж у 2 рази та становив 120060,6 млн грн. Зауважимо, що за 9 місяців 2018 р. загальна сума відшкодування уже перевищила річний показник 2016 р. Щорічні темпи зростання бюджетного відшкодування ПДВ знаходяться в межах 116–138%: починаючи з 2017 р. темпи зростання зменшилися до 127,2%, тоді як у 2016 р. цей показник становив 138,0% і був найвищим за досліджуваний період.

У середньому у 2017 р. сума бюджетного відшкодування на 1 платника ПДВ становила 17 млн грн [2]. На підставі щомісячної інформації Державної казначейської служби було відібрано найбільших отримувачів бюджетного відшкодування ПДВ в аграрній сфері. У поле зору нашого дослідження потрапили підприємства, яким протягом 2017–2018 рр. здійснено відшкодування ПДВ за місяць у сумі понад 50 млн грн. Так, за аналізований період найбільшу суму бюджетного відшкодування отримали платники ПДВ, зареєстровані у м. Києві – 29 платників, в Одеській області – 4 платника, у Полтавській, Львівській, Дніпропетровській областях – по 2 платника, у Запорізькій, Сумській, Миколаївській та Вінницькій областях – по 1 платнику. За результатами 2017 р. до нашого рейтингу включено 38 підприємств аграрної сфери із загальною сумою бюджетних виплат 43789,50 млн грн,

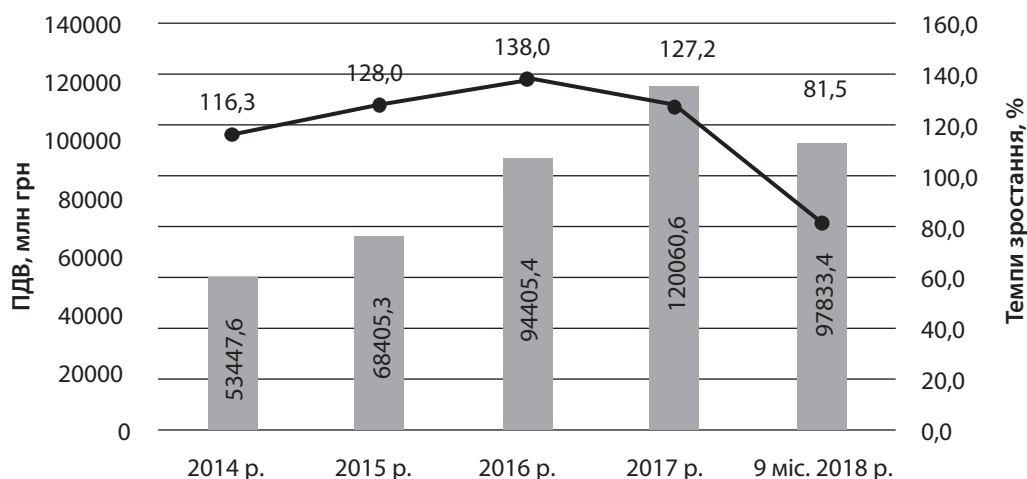

Рис. 1. Обсяги бюджетного відшкодування ПДВ в Україні, 2014–2018 рр.

Джерело: власні дослідження, розраховано за даними ДКС [6].

що становить 36,5% від загального обсягу відшкодуваного ПДВ, а за результатами 9 міс. 2018 р. – 32 підприємства із загальним обсягом виплат 29753,9 млн грн, або 30,4% загального бюджетного відшкодування ПДВ (табл. 1).

Таблиця 1

Тенденції бюджетного відшкодування ПДВ в аграрній сфері*

Показник	9 міс. 2018 р.	2017 р.
Кількість підприємств, од.	32	38
у т. ч. агрохолдинги	15	17
Відшкодування аграріям, млн грн	29753,3	43789,5
у т. ч. агрохолдинги	18039,4	26475,9
У цілому відшкодовано, млн грн	97833,4	120060,0
Частка аграрної сфери, %	30,4	36,5
у т. ч. агрохолдинги	18,4	22,1

Примітка: * – до вибірки включено господарства, які отримували виплати більше 50 млн грн на місяць.

Джерело: власні дослідження.

Також зауважимо, що із зазначених підприємств половина належать до агрохолдингових структур. На них припадає п'ята частина загального обсягу бюджетного відшкодування ПДВ, а саме: 22,1% у 2017 р. і 18,4% у 2018 р.

Рейтинг найбільших отримувачів бюджетного відшкодування ПДВ у 2017 р. очолював агрохолдинг KERNEL, який представляло ряд господарств ТОВ «Кернел-Трейд», СТОВ «Дружба-Нова», ТОВ «Енселко Агро», СТОВ «Придніпровський край». У цілому цим підприємствам з бюджету компенсовано у 2017 р. – 8639,77 млн грн, а за 9 міс. 2018 р. –

5228,53 млн грн. Агрохолдинг HarvEast в особі ПРАТ «ММК ім. Ілліча» лідирує за результатами 2018 р. (рис. 2).

До найбільших одержувачів відшкодування ПДВ у АПК також увійшли такі компанії: ТОВ СП «Нібулон» (Нібулон); ТОВ «АТ Каргілл» і ТОВ «М. В. Карго» (Cargill); ПРАТ «Миронівський завод по виготовленню круп і комбікормів», ПАТ «Миронівський хлібопродукт» і ТОВ «Катеринопільський елеватор» (МХП); ПРАТ «Лебединський насінневий завод» (LNZ Group); ТОВ «Агропросперіс Трейд» (Агропросперіс NCH); ТОВ «Цукоагропром» і ТОВ «Зерно-Агротрейд» (Астарта Київ).

Водночас суттєвим є те, що мова йде не про суми надмірно сплаченого податку в ході забезпечення виробничого циклу, а про відшкодування експортного ПДВ, тобто поверненню суб'єкту-експортеру сум сплаченого до державного бюджету податку в процесі виробництва та реалізації продукції, яка експортується. Тому переведення агрохолдингов на загальну систему адміністрування податку на додану вартість і скасування податкових пільг для цієї категорії виробників було цілком логічним.

Потрібно зазначити, що із запровадженням згаданих вище змін відбулося вдосконалення та спрощення адміністрування ПДВ. За даними Transparency International [8], реформу системи відшкодування ПДВ було визнано одним із найефективніших антикорупційних кроків 2017 р. Це стало можливим завдяки виключенню на законодавчому рівні з повноважень Державної фіскальної служби України обов'язку надавати висновки про підтвердження суми бюджетного відшкодування. Сьогодні система працює в автоматичному режимі за принципом відсутності заперечень. Якщо протягом визначеного законом терміну ДФС не встановила факту порушення податкового законодавства платником, заявка автоматично йде на відшкодування.

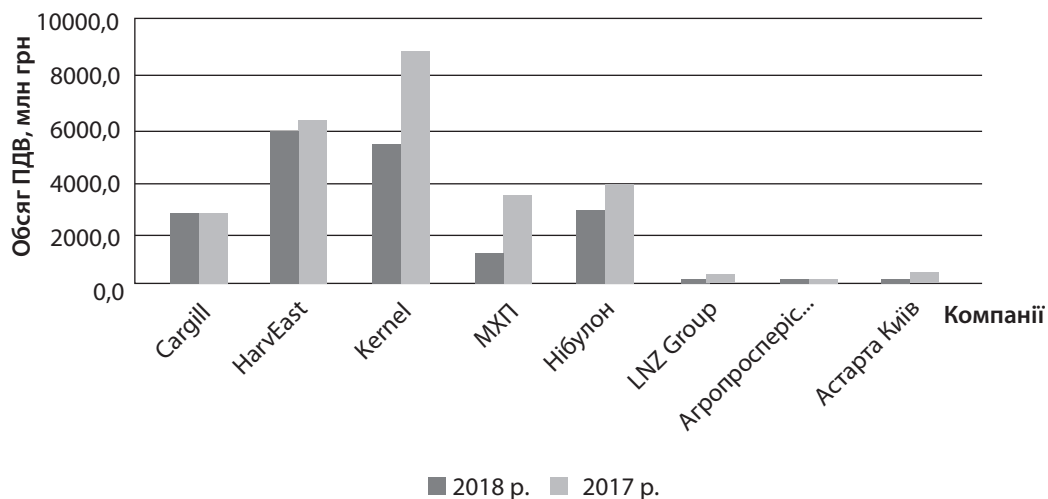

Рис. 2. Обсяги бюджетного відшкодування ПДВ агрохолдингам у 2017–2018 рр., млн грн*

Примітка: * – дані 2018 р. за 9 місяців.

Джерело: власні дослідження.

З боку держави питання адміністрування ПДВ для аграріїв є прозоро вирішеним на законодавчому рівні, чого не скажеш про єдиний податок 4 групи. На сьогодні цей спеціальний податковий режим єдиного податку 4 групи залишається найбільш суттєвим для сільськогосподарських виробників. Дискусії з приводу цього питання залишаються актуальними і надалі. Ще у 2014 р. діяв фіксований сільськогосподарський податок, але з 1 січня 2015 р. він перетворився в єдиний податок 4 групи. До цієї групи зараховуються с/г товаровиробники, у яких частка с/г виробництва перевищує 75%. Ставка єдиного податку для 4 групи у 2016 р. складає 0,16–5,4% нормативно-грошової оцінки 1 га землі залежно від виду земель. У 2015 р. ставка податку становила 0,09–3%, тоді як, для порівняння, у 2014 р. фіксований с/г податок дорівнював 0,03–1% нормативно-грошової оцінки 1 га землі.

Пільгову систему взагалі хотіли скасувати, однак аграріям вдалося її відстояти. Натомість, як бачимо вище, ставки податку зросли з 1 га (у відсотках бази оподаткування). Максимально збільшено коефіцієнт для ріллі, сіножатей і пасовищ — до 0,81 (попередній розмір ставки – 0,45). У 2014 р. сільгоспвиробники в середньому платили 6 грн на 1 га, у 2015 р. – 120–130 грн на 1 га, у 2016 р. – 216 грн на 1 га.

Державна фіскальна служба щороку оприлюднює список 100 найбільших платників податків в Україні. За результатами 2017 р. вперше до цього списку потрапили лише дві компанії з аграрної галузі, й обидві входять у структуру холдингу МХП. Аграрний сектор у структурі ВВП України становить 11–13%, а серед усіх аграрних компаній знайшлося лише дві, які увійшли в цей список (табл. 2).

ТОВ «Вінницька птахофабрика» сплатила до бюджету 906 млн грн і посіла 53 місце в рейтингу найбільших платників податків за 2017 р. ПАТ «Миро-

нівська птахофабрика» перерахувала до бюджету 699 млн грн., зайнявши 61 місце. На жаль, в сотню найбільших платників податків за 1 півріччя 2018 р. не потрапила жодна агрокомпанія.

Таблиця 2

Агрокомпанії рейтингу найбільших платників податків України на 01.01.18 р.

Платник	Сплачено податків, млн грн	Місце в рейтингу	
		на 01.01.18 р.	на 01.01.17 р.
ТОВ «Вінницька птахофабрика»	906	53	128
ПАТ «Миронівська птахофабрика»	699	61	161

Джерело: власні дослідження, розраховано за даними ДФС [11].

Проте аграрний бізнес в цілому залишається істотним платником податків в Україні. Це підтверджують і нещодавні цифри. Так, за 2015 р. аграрна галузь перерахувала до бюджету України 14,392 млрд грн [11, с. 108], а за перше півріччя 2016 р. аграрії сплатили 9,9 млрд грн податків до бюджетів усіх рівнів. Ця цифра становить 4% від усіх надходжень за перше півріччя (238,3 млрд грн), тобто платежі аграріїв до бюджету перевищили показники надходжень від операцій із нерухомим майном, сфери інформації та комунікацій, будівництва тощо [1].

Тенденції щодо збільшення обсягів перерахованих податків аграріями збереглися і протягом 2016–2017 рр. У цілому за 2016 р. аграрії сплатили податків на загальну суму 15,7 млрд грн, що становить 5,17% усіх податкових надходжень України (305 млрд грн). У 2017 р. агросектор сплатив в двічі більше, ніж у 2016 р. –

32,4 млрд грн., або 6,2% усіх податкових надходжень (519 млрд грн). Найбільше податків аграріями сплачено до бюджетів Вінницької, Житомирської, Київської, Полтавської та Черкаської областей. Проте найбільший приріст забезпечили агровиробники Херсонської, Луганської, Запорізької та Донецької областей. Одним із факторів такого зростання стало розширення бази оподаткування з 2017 р. шляхом зміни режиму оподаткування ПДВ для агровиробників.

При цьому підприємствами галузі тваринництва бюджет 2017 р. поповнено на 4,5 млрд грн, або 13,9% загальних платежів аграрного сектора. Так, птахівники сплатили 3,0 млрд грн., або 68,07% загальних податків у тваринництві, а лідерами по сплаті податків у цій галузі став агрохолдинг «МХП» (Вінницька та Миронівська птахофабрики) та UkrLand Farming (ПАТ «Агрохолдинг «Авангард»). Лідерами по податках у скотарстві є сільськогосподарські кооперативи «Перший національний виробничий кооператив», «Ярославна», «Буринська слобода» – 0,66 млрд грн, що становить 14,65% податків тваринництва, у свинарстві – ТОВ «Даноша», ТОВ «НВП «Глобинський свинокомплекс», ПрАТ «Агрокомбінат «Слобожанський» – 0,66 млрд грн (14,59% податків тваринництва) та 0,16% інші галузі [7].

Основний вклад у наповнення Зведеного бюджету України роблять саме агрохолдинги. За даними Державної фіскальної служби нами досліджено найбільших платників податків у аграрному секторі. Аналіз показав, що в переважній більшості це стосується галузі тваринництва, найбільшими платниками податків є агрохолдинги (табл. 3).

Головний вклад за податковими сумами останніх років роблять такі агрогіганти, як Cargill, МХП, Астарта Київ, Kernel, UkrLand Farming, Нібулон, кожен з яких володіє понад 80,0 тис. га. У рейтинг найкращих платників податків потрапили і відносно невеликі агрохолдинги, такі як «Агро-регіон», «Комплекс «Агромарс» (по 35 тис. га), «Волинь-Зернопро-

дукт», «Нива Переяславщини» та «Батьківщина» (20–25 тис. га).

На рис. 3 на прикладі агрохолдингу «Мрія» детально наведено, як виглядає структура податків великих агрокомпаній.

Як видно, близько половини платежів становить податок на додану вартість. Четверть усіх податкових платежів агрохолдингу складає податок на доходи фізичних осіб. Зауважимо, що агрокомпанія, користуючись пільговим режимом оподаткування, сплатила єдиного податку на суму 40071,3 тис. грн, або 9,0%, тоді як податку на прибуток лише 4968,3 тис. грн, або 1,1% загальних податкових платежів.

Існує й інша проблема, пов'язана з оподаткуванням агрохолдингів. Місцеві бюджети не отримують податків від їх діяльності, бо, здебільшого, вони сплачуються за місцем перебування їх центральних офісів, тобто у великих містах (рис. 4).

На прикладі агрохолдингу Kernel видно, що більше третини податкових платежів сплачується на загальнодержавний рівень. Частка місцевих податків зменшилася з 73,6% у 2016 р. до 63,96% у 2017 р. Також великі агрокорпорації не виконують одну із основних місій – створення нових робочих місць у сільській місцевості та розвиток цих територій. Останнім часом серед науковців та дослідників, поряд з позитивними характеристиками агрохолдингів, усе частіше відмічаються негативні сторони їх діяльності. Особливо – негативний вплив на соціальний розвиток сільських територій і на навколишнє середовище.

З огляду на ці обставини доцільно в період організації таких формувань укладати угоди між зацікавленими сторонами, тобто між материнською компанією, дочірніми сільськогосподарськими підприємствами та територіальними органами влади, які б закріплювали рівну економічну вигоду від спільного виробництва, обумовлювали відповідальність сторін, можливість контролю адміністрації за ефективним використанням природних і виробничих ресурсів, за

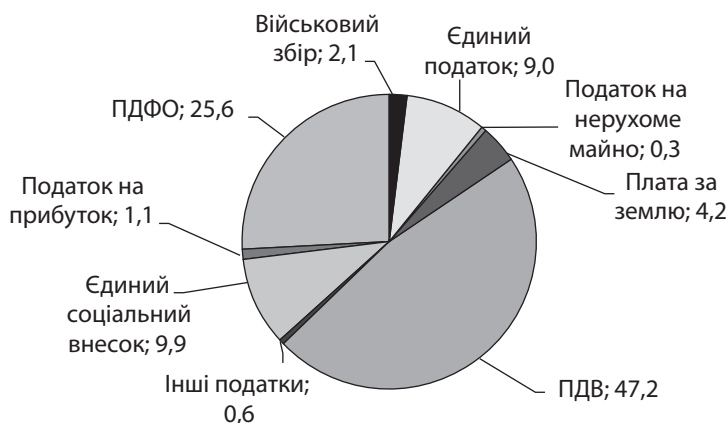

Рис. 3. Структура сплачених податкових платежів агрохолдингу «Мрія» за 2017 р., %

Джерело: власні дослідження, розраховані за даними офіційного сайту агрохолдингу [15].

Рейтинг найбільших платників податків серед агрохолдингів за 2016–2017 рр.

№ з/п	2016 р.		№ з/п	2017 р.	
	Назва підприємства	Агрохолдинг		Назва підприємства	Агрохолдинг
1	ТОВ «АТ Каргілл»	Cargill		Рослинництво	
2	ПАТ «Миронівська птахофабрика»	МХП	1	ТОВ СП «Нібулон»	Нібулон
3	ПАТ «Миронівський хлібопродукт»	МХП	2	ТОВ «АТ Каргілл»	Cargill
4	ТОВ «Агрофірма ім. Довженка»	Астарт Київ	3	ТОВ «Кернел Трейд»	KERNEL
5	ТОВ СП «Нібулон»	Нібулон	4	ТОВ «Аграрні системні технології»	Аграрні системні технології
6	ПАТ «АПК-Інвест»	АПК Інвест	5	ТОВ «Украгроком»	Украгроком
7	ТОВ «Українські аграрні інвестиції»	KERNEL	6	ТОВ «Зерно-Агротрейд»	Астарт Київ
8	ТОВ «Енселко Агро»	KERNEL	7	ТОВ «Волинь-зернопродукт»	Волинь-Зернопродукт
9	ТОВ «Дружба-Нова»	KERNEL	8	ТОВ «Мрія Трейдинг»	Мрія
10	ПАТ «Райз-Максимко»	UkrLand Farming PLC	9	ТОВ «Агро-регіон Україна»	Агро регіон
11	ПАТ «Агротон»	Агротон		Тваринництво	
12	ТОВ «ПК «Зоря Поділля»	Укрпромінвест-агро	1	ТОВ «Вінницька птахофабрика»	МХП
13	ТОВ «Волочинськ-Агро»	Астарт Київ	2	ПАТ «Миронівська птахофабрика»	МХП
14	ТОВ «Полтавазернопродукт»	Астарт Київ	3	ПАТ «Агрохолдинг «Авангард»	UkrLand Farming PLC
15	ТОВ «Агрофірма «Добробут»	Астарт Київ	4	СТОВ «Старинська птахофабрика»	МХП
16	ТОВ «Кернер Трейд»	KERNEL	5	ПрАТ «Оріль-лідер»	МХП
17	СТОВ «Батьківщина»	Батьківщина	6	ТОВ «Агро-овен»	Агро-Овен
18	ТОВ «Баришівська зернова компанія»	Баришівська зернова компанія	7	ДП «Перемога Нова»	МХП
19	ТОВ «Вінницька птахофабрика»	МХП	8	ТОВ «Комплекс «Агромарс»	Комплекс Агромарс
20	СУВ ТОВ «Нива Переяславщини»	Нива Переяславщини	9	ДП «Авангард-Агро»	UkrLand Farming PLC

Джерело: власні дослідження, розраховано за даними ДФС [12–14].

дотриманням екологічних норм, зобов'язували агрохолдинги брати участь у розвитку соціальної сфери села [3, с. 45].

Для вирішення цих проблем з точки зору фінансів ряд дослідників та практиків пропонують запровадити так званий «соціальний податок». Даний податок повинні сплачувати всі орендарі сільськогосподарських угідь до бюджетів сільських громад. Розміри соціального податку пропонуються різні, але, на нашу думку, найкраще з точки зору визначення бази оподаткування повинна бути нормативна грошова оцінка сільськогосподарських угідь, а ставка цього податку має бути не менше 1 % від

нормативної оцінки одиниці площі сільськогосподарських угідь [4].

Державне регулювання діяльності агрохолдингів має провадитися через побудову нового податкового механізму. Пропонуючи варіанти ефективною податковою політики в агросекторі, доцільно поділити сільгоспвиробників за двома критеріями: 1) обсяг земель у користуванні; 2) обсяг виручки від реалізації сільгосптоварів (послуг). У ході перерозподілу для кожної із груп варто встановити окремі податкові режими.

По-перше, потрібно сформувати три типи господарств за обсягом земель у користуванні:

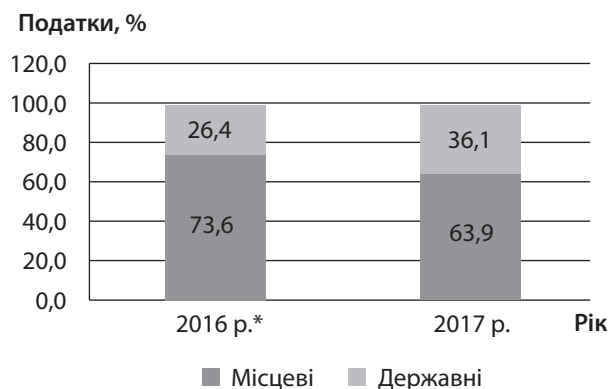

Рис. 4. Структура сплачених податкових платежів KERNEL за рівнем встановлення у 2016–2017 рр., %

Примітка: * – дані 2016 р. за I півріччя.

Джерело: власні дослідження, розраховано за даними офіційного сайту компанії [9].

- ✦ *дрібні сімейні фермерські господарства* (до 100–150 га землі в обробітку), які сплачують єдиний земельний податок, що включає в себе всі податки. Така система спрощує звітність і бухгалтерський облік – вони зведені до мінімуму;
- ✦ *фермерські господарства й середні с/г підприємства*, які функціонують у межах одного населеного пункту або громади. Для цієї групи господарств зберегти існуючу систему оподаткування, включаючи спеціальний режим єдиного податку;
- ✦ *великі господарства та агрохолдинги* – господарства, які працюють від декількох населених пунктів – потрібно перевести на загальну систему оподаткування.

По-друге, зберегти спрощену систему оподаткування, обліку та звітності (4 група платників єдиного податку) для сільськогосподарських товаровиробників, які входять до складу агрохолдингу, але

лише на овочівництво, садівництво, виноградарство, тваринництво, тому що там знаходиться 80% робочих місць в аграрному виробництві та, що найголовніше, тваринництво дає продукцію з доданою вартістю. Якщо ми говоримо про те, що Україна має бути не сировинним придатком, то це саме продукція тваринництва. Решта агрохолдингів – на загальній системі оподаткування.

По-третє, для вирішення проблем сільських територій запровадити соціальний податок, який залишатиметься на місцях фактичного функціонування агрохолдингів. З точки зору визначення бази оподаткування податку пропонуємо нормативну грошову оцінку сільськогосподарських угідь. Ставка цього податку повинна бути не менше 1% від нормативної оцінки одиниці площі сільськогосподарських угідь (рис. 5).

Отже, реформування оподаткування аграрної сфери має великі компанії перевести на загальну систему адміністрування податків, а фермерів і малі

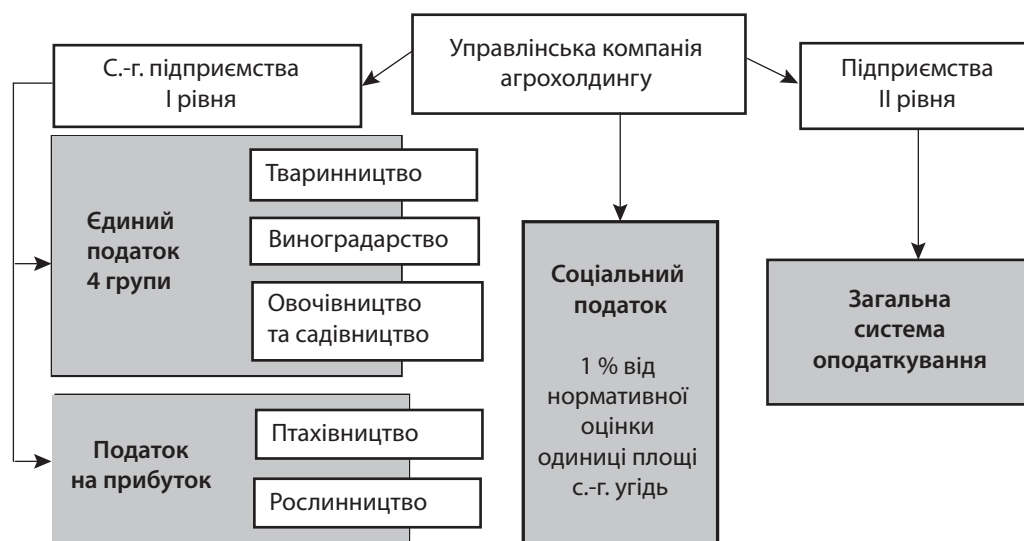

Рис. 5. Модель оподаткування агрохолдингів

Джерело: авторська розробка.

компанії – залишити на діючій системі. Таким чином, для 90% сільгоспвиробників збережеться пільговий режим оподаткування.

ВИСНОВКИ

Наше дослідження довело факт того, що функціонування спеціальних податкових режимів для виробників сільськогосподарської продукції, які є в структурі агрохолдингу, суттєво послаблює податкове навантаження на них, а тому є вигідним. Великі аграрні підприємства, зокрема агрохолдинги, які мають зв'язки в державних установах, класифікованих економістів і юристів, стають основними отримувачами бюджетних коштів по державних програмах підтримки розвитку сільського господарства. Зазначені недоліки потребують відповідних змін і уточнень щодо спеціальних режимів оподаткування сільгоспвиробників та в механізмі розподілу державних дотацій, що стимулюватимуть сільський розвиток. В основу змін мають бути закладені нові концептуальні положення, серед яких слід назвати такі:

1) спеціальні режими оподаткування аграрних підприємств, які є в складі агрохолдингів, мають враховувати розміри підприємства та види виробництва сільськогосподарської продукції, що відрізняються за рівнем рентабельності;

2) запровадження сплати агрохолдингами соціального податку на сільський розвиток через механізм, який би забезпечував сплату податків підприємствами, що ведуть агробізнес не за місцем реєстрації їх головної компанії, а за місцем діяльності їх аграрних підрозділів, тобто в сільській місцевості;

3) бюджетна підтримка повинна стимулювати розвиток високотехнологічних виробництв, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції та надаватися в переважній більшості для селоутворюючих підприємств – виробників сільськогосподарської продукції.

Запропоновані зміни в чинному механізмі оподаткування та державної підтримки агрохолдингів – виробників сільськогосподарської продукції – мають сприяти подальшому підвищенню рівня продовольчої та економічної безпеки країни, що є пріоритетним напрямом розвитку держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрії сплатили 10 млрд грн податків до держбюджету / AgroPolit. Com. Гаряча агрополітика. URL: <https://agropolit.com/news/1973-agrariyi-splatili10-mlrd-grn-podatki-do-derjbyudjetu>

2. Аналіз стану бюджетного відшкодування ПДВ у 2017 році та січні-травні 2018 року. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/2018_07_27_feao_budget_a5_v2.15.pdf

3. Борщ А. Г. Фінансові аспекти організації діяльності вітчизняних агрохолдингів. *Збірник наукових праць Таврій-*

ського державного агротехнологічного університету. Серія: економічні науки. 2012. № 2(18). Т. 1. С. 42–49.

4. Дема Д. І. Необхідність змін в оподаткуванні агрохолдингів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації.* 2014. Вип. 3. С. 287–290.

5. Жук В. М. Селозберігаючий базис реформи оподаткування аграрного підприємництва України // Фінансова безпека аграрного бізнесу : тези виступів на Всеукраїнській конференції (м. Житомир, 22–23 жовтня 2014 р.). Житомир : ЖДТУ, 2014. С. 135–137.

6. Інформація щодо надходження ПДВ до загального фонду державного бюджету та відшкодування ПДВ з бюджету. URL: <http://www.treasury.gov.ua>

7. Лідери у тваринництві за сплатою податків // Офіційно про податки. 29 грудня 2017. № 5-6. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

8. Офіційний сайт Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/research/index-koruptsiyi-cpi-2017/>

9. Податки, сплачені компаніями агросектору // Офіційно про податки. 28 вересня 2017. № 3-4. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5611>

10. Податковий агроконтроль. URL: <http://kurkul.com/spetstemy/podatkovij-agrocontrol>

11. ТОП-100 найбільших платників податків України за сумою сплати податкових платежів станом на 01.01.2018 р. // Офіційно про податки. 27 червня 2018. № 1-2. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5657>

12. ТОП-30 найбільших платників податків у сфері оптової торгівлі зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин // Офіційно про податки. 29 грудня 2017. № 5-6. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

13. ТОП-30 найбільших платників податків у сфері тваринництва // Офіційно про податки. 29 грудня 2017. № 5-6. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

14. ТОП-50 найбільших платників податків серед аграрних підприємств за сумою сплати податкових платежів до Зведеного бюджету України станом на 01.04.2016 року // Офіційно про податки. 7 липня 2016 р. № 1. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5551>

15. У 2017 році Агрохолдинг «МРІЯ» спрямував 21,5 млн грн. на соціальні проекти і сплатив 443,8 млн грн податків. URL: <http://mriya.ua/news/detail/u-2017-roc-agroholding-mrija-sprjamuvav-215-mln-grn-na-s/>

16. Ульяновченко Ю. О. Формування моделі державного регулювання конкуренції в аграрному секторі економіки України. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2013. Вип. 1. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01\(9\)/13uouseu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01(9)/13uouseu.pdf)

REFERENCES

“Ahrarii splatily 10 mlrd hrn podatkiv do derzhbiudzhetu” [Agrarians paid 10 billion UAH of taxes to the state budget]. AgroPolit.Som. Hariacha ahropolityka. <https://agropolit.com/news/1973-agrariyi-splatili10-mlrd-grn-podatki-do-derjbyudjetu>
“Analiz stanu biudzhethnoho vidshkoduvannia PDV u 2017 rotsi ta sichni-travni 2018 roku” [Analysis of the status of budget reimbursement of VAT in 2017 and January-May 2018]. https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/2018_07_27_feao_budget_a5_v2.15.pdf

Borshch, A. H. “Finansovi aspekty orhanizatsii diialnosti vitchyznianskykh ahrokhodyniv” [Financial aspects of organization of activity of domestic agroholdings]. *Zbirnyk naukovykh*

prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Serii: ekonomichni nauky, vol. 1, no. 2 (18) (2012): 42-49.

Dema, D. I. "Neobkhidnist zmin v opodatkovanni ahrokhodyniv" [The need for changes in the taxation of agricultural holdings]. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, no. 3 (2014): 287-290.

"Informatsiia shchodo nadkhodzhennia PDV do zahalnoho fondu derzhavnoho biudzhetu ta vidshkoduvannia PDV z biudzhetu" [Information on receipt of VAT to the general fund of the state budget and VAT refund from the budget]. <http://www.treasury.gov.ua>

"Lidery u tvarynnystv i za splatou podatkiv" [Leaders in animal husbandry for tax payments]. Ofitsiino pro podatky. 29 hrudnia 2017. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

Ofitsiinyi sait Transparency International. <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/>

"Podatkovyi ahrokontrol" [Tax Agrocontrol]. <http://kurkul.com/spetstemy/podatkovij-agrocontrol>

"Podatky, splacheni kompaniiamy ahrosektoru" [Taxes paid by companies to the agricultural sector]. Ofitsiino pro podatky. 28 veresnia 2017. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5611>

"TOP-100 naibilshykh platnykiv podatkiv Ukrainy za sumoiu splaty podatkovykh platezhiv stanom na 01.01.2018 r." [TOP-100 largest taxpayers of Ukraine by the amount of tax payments as of 01.01.2018]. Ofitsiino pro podatky. 27 chervnia 2018. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5657>

"TOP-30 naibilshykh platnykiv podatkiv u sferi optovoi torhivli zernom, neobroblenym tiutiunom, nasinniam i kormamy dlia tvaryn" [TOP-30 largest taxpayers in the wholesale

trade in grain, raw tobacco, feed and animal feed]. Ofitsiino pro podatky. 29 hrudnia 2017. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

"TOP-30 naibilshykh platnykiv podatkiv u sferi tvarynnystva" [Top 30 largest livestock tax payers]. Ofitsiino pro podatky. 29 hrudnia 2017. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5628>

"TOP-50 naibilshykh platnykiv podatkiv sered ahrarykh pidpriemstv za sumoiu splaty podatkovykh platezhiv do Zvedenoho biudzhetu Ukrainy stanom na 01.04.2016 roku" [TOP-50 largest taxpayers among agricultural enterprises by the amount of tax payments to the Consolidated Budget of Ukraine as of 01.04.2016]. Ofitsiino pro podatky. 7 lypnia 2016 r. <http://www.visnuk.com.ua/uk/issue/5551>

"U 2017 rotsi Ahrokhodyn «MRIYa» spriamuvav 21,5 mln hrn na sotsialni proekty i splatyv 443,8 mln hrn podatkiv" [In 2017, the Agroholding "Mriya" directed UAH 21.5 million on social projects and paid 443.8 million UAH of taxes]. <http://mriya.ua/news/detail/u-2017-roci-agrokholding-mrija-sprjamuvav-215-mln-grn-na-s/>

Ulianchenko, Yu. O. "Formuvannia modeli derzhavnoho rehuliuвання konkurentsii v ahrarynomu sektori ekonomiky Ukrainy" [Formation of the model of state regulation of competition in the agrarian sector of the Ukrainian economy]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*. 2013. [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01\(9\)/13uuoseu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01(9)/13uuoseu.pdf)

Zhuk, V. M. "Selozberihaiuchy bazys reformy opodatkovannia ahrarynoho pidpriemnystva Ukrainy" [Village-saving basis for the reform of taxation of agrarian business in Ukraine]. *Finansova bezpeka ahrarynoho biznesu*. Zhytomyr: ZhDTU, 2014. 135-137.